

УДК 657

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ
ПІДПРИЄМСТВА****КРАТКО І.Р., АГАФОНОВА В.В.**

Мукачівський державний університет

У процесі діяльності підприємства завжди відбувається формування доходів і витрат. Доходи та витрати являють собою найважливішу економічну категорію діяльності підприємства, що відіграють ключову роль в формуванні прибутку підприємства та дозволяють забезпечити підвищення ефективності виробництва.

Саме, ці аспекти діяльності є найбільш важливі для всіх зацікавлених сторін – власників підприємства, співробітників, держави, оскільки успішне їх формування і правильне планування дозволяє всім учасникам в кінцевому підсумку досягти своїх цілей – в першу чергу, збільшення добробуту та якості життя, отримання прибутку.

Результативність аналізу діяльності підприємства залежить від правильної її організації, яка повинна відповідати ряду вимогам. Вона має будуватися на плановій основі, базуватися на найновіших методиках, а також забезпечувати дієвість та ефективність аналітичного процесу.

Метою статті є теоретичне дослідження організації та методики аналізу доходів і витрат підприємства.

Правильний аналіз доходів і витрат є важливим для діяльності підприємства, так як порівняння витрат та доходів дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства. Без такого порівняння можуть виникати неоправдані помилки при виборі економічної політики підприємства, при прийнятті важливих управлінських рішень, вибору напрямків розвитку підприємницької діяльності, визначенні оптимальних обсягів та структури випуску продукції (робіт, послуг), а також ціни.

Методика аналізу доходів і витрат дозволяє при наявності стислого обсягу інформації про результати діяльності суб'єкта господарювання визначити його потенційні можливості, внутрішні резерви, використання яких дозволить досягти позитивних змін у фінансових результатах підприємства.

У процесі дослідження застосовано методи узагальнення, порівняння та систематизації, які дали можливість більш широко розкрити сутність та значення доходів і витрат підприємства, методику та організацію їх аналізу.

Процес аналізу базується на побудові аналітичних таблиць, де містяться дані про результати діяльності підприємства, за допомогою яких здійснюється вивчення, порівняння та оцінка його діяльності, вивчаються фактори, які впливають на процес діяльності підприємства, здійснюється пошук резервів збільшення доходів та зменшення витрат суб'єкта господарювання.

У результаті дослідження було виявлено, що аналіз доходів і витрат є важливим етапом в діяльності підприємства, так як від ефективності їх формування залежить прибутковість підприємства та його подальший розвиток.

Ключові слова: дохід, доходи від операційної діяльності, дохід від фінансової діяльності, витрати, витрати на збут, джерела інформації облікового характеру.

Постановка проблеми. Важливою роллю в підвищенні ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції є організація і методика аналізу діяльності суб'єктів господарювання. За їх допомогою розробляється стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани та важливі управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва.

Аналіз доходів та витрат підприємства має велике значення в системі загальної оцінки роботи діяльності підприємства. Це пов'язано з тим, що доходи та витрати мають безпосередній вплив на загальний фінансовий результат діяльності підприємства, який може мати як позитивний, так і негативний характер.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питання аналізу доходів і витрат підприємства займалися такі вчені як: І.А. Бланк, Ю.А. Поспелова, М.І. Сидорова, О.І. Нечитайло, І.М. Бойчик, Й.М. Петрович та інші. Зокрема значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу доходів, витрат та фінансових

результатів підприємства висвітлювали М.Г. Чумаченко, Р.О. Костирко, аналіз структури витрат та доходів підприємства досліджували В.В. Ковальов, Г.В. Савицька та ряд інших.

Найбільш чітко мету і завдання аналізу доходів сформулював А.Д. Шермет: «Основними завданнями аналізу доходів підприємства є вивчення рівня і структури доходів у звітному періоді, порівняння рівнів та структур доходів у звітному і базовому періодах, оцінка структурної динаміки доходів і з'ясування її причин».

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є теоретичне дослідження організації та методики аналізу доходів та витрат підприємства.

Виклад основного матеріалу. Основною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, що безпосередньо залежить від величини доходів та витрат.

Дохід є основним джерелом покриття здійснених підприємством витрат і формування прибутку, одним з основних показників, що відбивають фінансовий стан діяльності підприємства.

Згідно з П(С)БО 15 «Дохід» під доходами розуміють збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання власного капіталу за рахунок внесків учасників, власників) [6].

Визначення категорії «дохід» в М(С)БО 18 «Дохід» трактується таким чином: «Дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу».

Під доходами підприємства розуміється збільшення економічних вигод у результаті надходження грошових коштів, іншого майна та (або) погашення зобов'язань, яке приводить до збільшення капіталу [2, с. 125].

Дохідність є одним з найголовніших показників фінансового стану підприємства. Доходи - це джерело розвитку діяльності підприємства, що забезпечує:

- фінансування усіх поточних витрат, які пов'язані зі здійсненням господарської діяльності;
- виплату усіх необхідних податкових платежів;
- формування прибутку як джерела розширення діяльності.

Основою класифікації доходів є розподілення їх за видом діяльності, наслідком якої є утворення відповідних доходів. За цією ознакою прийнято розрізняти доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства [1, с. 59].

Доходи від операційної діяльності – це доходи (виручка) від реалізації продукції та інші операційні доходи. Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – це загальний дохід, виручка від реалізації продукції без врахування наданих знижок, повернення проданих товарів та непрямих податків. Отримання доходу свідчить про те, що продукція підприємства знайшла свого споживача, вона відповідає вимогам та попиту ринку за ціною та якістю.

Інші операційні доходи включають всі доходи від операційної діяльності, крім доходу від реалізації продукції. До них, зокрема, відносять: доходи від реалізації іноземної валюти; доходи від продажу оборотних активів (крім фінансових інвестицій); доходи, одержані від операційної оренди активів; доходи від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті; суми одержаних штрафів, пені, неустойок та інших санкцій за порушення господарських договорів; доходи від списання кредиторської заборгованості; відшкодування раніше списаних активів (надходження боргів, списаних як безнадійні); суми одержаних грантів та субсидій; інші доходи.

Дохід від фінансової діяльності – це результат грошових потоків, що пов'язані з забезпеченням підприємства зовнішніми джерелами фінансування (залучення додаткового акціонерного або пайового капіталу, емісія акцій, облігацій або інших боргових цінних паперів, залучення кредиту в різних його формах, а також обслуговування залученого капіталу шляхом виплати дивідендів і відсотків і погашення зобов'язань з основного боргу).

Дохід від інвестиційної діяльності відображається у формі інших доходів від участі в спільних підприємствах; доходів від володіння цінними паперами й від депозитних внесків, а також у формі доходів від реалізації основних коштів й інших активів, відмінних від коштів і продукції.

До надзвичайних доходів зараховують доходи, що отримує підприємство в надзвичайних умовах. Це можуть бути такі доходи: відшкодування, одержані від страхових організацій, з метою покриття надзвичайних витрат; суми, перераховані підприємству на фінансування втрат з інших джерел (державних органів, юридичних та фізичних осіб, іноземних суб'єктів фінансової діяльності та ін.).

Величина динаміки доходу свідчить про міру ефективності діяльності підприємства, суспільне визнання вироблюваної ним продукції, про місце і роль підприємства на відповідному ринку.

Витрати – це важлива та складна економічна категорія, яка є одним з вирішальних чинників впливу на фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Тому інформація про витрати займає центральне місце в системі управління як підприємством в цілому, так і кожним його структурним підрозділом. Важливість витрат також полягає в тому, що вони є базою для формування цінової політики підприємства, характеризують рівень технології та організації виробництва, а також ефективність господарювання, яка оцінюється через порівняння витрат та результатів діяльності.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати»: «витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу між власниками)» [7].

В економічній літературі можна виділити різні підходи щодо класифікації витрат за певними ознаками.

Залежно від видів діяльності всі витрати поділяються на дві групи: витрати, що здійснюються в процесі проведення звичайної діяльності, та витрати, які проводяться за надзвичайних подій.

Витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності розподіляються на витрати від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності. До операційних витрат належать: собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати витрати на збут.

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) поділяється на виробничу собівартість продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальногосподарських витрат та наднормативних виробничих витрат [3, с. 215].

До адміністративних витрат відносяться такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

1. загальні корпоративні витрати;
2. витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
3. витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання;

4. податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);

5. інші витрати загальногосподарського призначення.

Витрати на збут включають такі витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг):

• витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;

• витрати на ремонт тари;

• оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;

• витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);

• витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг;

Інші операційні витрати належать до іншої операційної діяльності та включають:

• суму безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;

• втрати від операційної курсової різниці;

• визнані штрафи, пеня, неустойка;

• витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;

До фінансових витрат відносяться витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями.

Втрати від участі в капіталі є збитками від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталі

До складу інших витрат включаються витрати, які виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Значення аналізу доходів та витрат підприємства полягає в обґрунтуванні шляхів збільшення доходів та скорочення витрат підприємства.

Задачами аналізу доходів і витрат підприємства є [9, с. 287]:

• оцінка виконання плану, динаміки та структури доходів та витрат підприємства;

• оцінка впливу факторів на доходи підприємства;

• визначення впливу факторів на прибуток підприємства від фінансової, інвестиційної та надзвичайної діяльності;

• пошук резервів збільшення доходів та зменшення витрат підприємства;

• обґрунтування та розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Результативність аналізу доходів і витрат підприємства в значній мірі залежить від його інформаційного забезпечення. Для аналізу використовують не лише економічні дані, а й технічну, технологічну та іншу інформацію.

Всі джерела даних для проведення аналізу поділяються на: нормативно-планові, облікові та поза облікові.

До джерел інформації нормативно-планового характеру відносяться всі типи планів, які розробляються на підприємстві (перспективні, поточні, оперативні, технологічні карти), а також нормативні матеріали, кошториси, цінники, проектні завдання та інші.

Джерела інформації облікового характеру - це всі дані, які містять документи бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, а також всі види звітності, первинна облікова документація.

Провідна роль в інформаційному забезпеченні аналізу належать бухгалтерського обліку та звітності, де найбільш повно відбиваються господарські явища, процеси, їх результати.

Найбільш важливими серед документів бухгалтерського обліку, для аналізу доходів і витрат підприємства є такі джерела інформації як: форма № 1–3 «Звіт про собівартість і рентабельність реалізованих послуг (робіт)»; форма № 5–С «Звіт про витрати на виробництво продукції, робіт, послуг»; форма № 5–ф «Звіт про фінансові результати»; форма № 22 «Зведена таблиця основних показників, які комплексно характеризують господарську діяльність підприємств (об'єднань)».

Крім того, Баланс підприємства, Звіт про рух грошових коштів, а також відповідні таблиці бізнес-плану підприємства, планові (кошторисні, нормативні) дані про витрати на виробництво і реалізацію продукції та окремих виробів (робіт, послуг).

Дані статистичного обліку та звітності підприємства використовуються для поглибленого вивчення тенденцій основних показників та факторів, які формують їх рівень. Вивчення даних макроекономічної статистики необхідно для оцінки зовнішніх умов функціонування підприємства та ступеня господарських та фінансових ризиків [5, с.65].

Оперативний облік і звітність сприяють більш своєчасному в порівнянні зі статистикою або бухгалтерським обліком забезпеченню аналізу необхідними даними і тим самим створюють умови для підвищення ефективності аналітичних досліджень.

Поза облікові джерела інформації - це документи, що регулюють господарську діяльність, а також дані, які характеризують зміну зовнішнього середовища функціонування підприємства. До них належать:

- офіційні документи, якими зобов'язане користуватися підприємство у своїй діяльності: закони держави, укази президента, постанови уряду, накази органів управління вищого рівня, акти ревізій і перевірок, накази і розпорядження керівників підприємства, рішення ради директорів, зборів акціонерів.

- господарсько-правові документи: договори, угоди, рішення арбітражних і судових органів.

- науково-технічна інформація: публікації, звіти за результатами науково-дослідної роботи і інше.

- матеріали спеціальних обстежень стану виробництва на окремих робочих місцях: хронометраж, фотоматеріали.

- дані про основних конкурентів, які взято з різноманітних джерел інформації, - з інтернету, радіо, телебачення, газет, журналів, інформаційних бюлетенів тощо.

- дані про стан ринку матеріальних ресурсів (обсяги ринків, рівень і динаміка цін на окремі види ресурсів).

- відомості про стан ринку капіталу (ставки рефінансування, офіційні курси іноземних валют, ставки комерційних банків на кредити і депозити).

- дані про стан фондового ринку (ціни попиту і пропозиції на цінні папери основних видів, обсяги і ціни угод із фондових інструментів основних видів, зведений індекс динаміки цін на фондовому ринку) та ряд інших.

Динаміка та структура доходів і витрат підприємства може мати представлення різними способами, зокрема, за допомогою таблиць, діаграм чи графіків, де відбиваються дані за певний проміжок часу. На їх основі здійснюється оцінка зміни рівня доходів чи витрат, аналізуються доходи або витрати, які приносять підприємству найбільший прибуток, причини та резерви збільшення прибутковості.

Для аналізу та оцінки ефективності формування витрат суб'єкта господарювання існує певна система економічних показників.

До показників, за допомогою яких аналізують витрати від основної діяльності можна віднести коефіцієнти покриття та окупності виробничих та реалізованих виробничих витрат, коефіцієнти покриття та окупності адміністративних витрат, коефіцієнти покриття та окупності витрат на збут.

Загалом оцінка ефективності формування витрат від операційної діяльності здійснюється за допомогою коефіцієнту покриття та окупності виробничих витрат, а також показників валової рентабельності чистого доходу, рентабельності операційних витрат та чистої рентабельності операційних витрат.

Чим більше значення коефіцієнта покриття тим ефективніше сформований той вид витрат за яким розраховується цей показник, так як це свідчить, що 1 грн. даних витрат створює підприємству більше доходу.

Коефіцієнт окупності навпаки повинен мати чим менше значення, адже це показує, що підприємству для створення 1 грн. чистого доходу потрібно менший обсяг витрат.

За допомогою таких показників як рентабельність та чиста рентабельність операційних витрат вираховують скільки одержує підприємство прибутку або ж чистого прибутку від операційної діяльності з 1 грн. операційних витрат.

Процес аналізу базується на побудові аналітичних таблиць, в яких містяться дані базового та попереднього періодів, за допомогою яких здійснюється порівняння та оцінка діяльності підприємства, вивчаються фактори, які впливають на діяльність підприємства, здійснюється пошук резервів збільшення доходів та зменшення витрат підприємства.

Висновки: Аналіз доходів і витрат є важливим етапом в діяльності підприємства, так як від ефективності формування доходів та витрат залежить прибутковість підприємства та його подальший розвиток. Процес аналізу базується на побудові аналітичних таблиць, в яких містяться дані про результати діяльності підприємства, за допомогою яких здійснюється вивчення, порівняння та оцінка діяльності підприємства, вивчаються фактори, які впливають на діяльність підприємства, здійснюється пошук резервів збільшення доходів та зменшення витрат підприємства.

При аналізі доходів і витрат здійснюється оцінка виконання плану, вивчається їх динаміка і структура, вплив факторів на доходи підприємства, досліджуються фактори, які впливають на прибуток підприємства, здійснюється пошук резервів збільшення доходів та зменшення витрат підприємства, обґрунтування та розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреева Г.І. Організація і методика економічного аналізу: навч. посіб. / автори і уклад. Г.І. Андреева, В.А. Андреева. – Суми: ДВНЗ, 2009. – 353 с.
2. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: навч. посіб. / О. І. Гадзевич. – К.: Кондор, 2007. – 180 с.
3. Гушко С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / С. В. Гушко, А.В. Шайкан, Н.П. Шайкан, О.А.Гушко. – Вид. 2-е, перероб. і допов. – Кривий Ріг: Чернявський Д. О., 2011. – 174 с.
4. Житна І.П., Нескреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств: Навч.посіб. / І.П. Житна – Київ: Вища школа. – 2008. – с.12-20
5. Ковальчук К.Ф. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій.: навч. посіб. / К.Ф.Ковальчук –К.: Центр учбової літератури, - 2012. – 326 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс]: затв. Наказом МФУ від 29.11.99 р. № 290 – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO15.aspx>
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс]: затв. Наказом МФУ від 31.12.99 р. № 318 – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO16.aspx>
8. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін. – К.: ЦУЛ, 2008. – 430 с.

9. Сіменко І.В. Аналіз господарської діяльності. Навч. посіб. /за ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової. — К.: Центр учбової літератури, 2013. — 384 с.

АННОТАЦІЯ

ОРГАНИЗАЦИЯ И МЕТОДИКА АНАЛИЗА ДОХОДОВ И РАСХОДОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

В процессе деятельности предприятия всегда происходит формирование доходов и расходов. Доходы и расходы представляют собой самую важную экономическую категорию деятельности предприятия, которая играет ключевую роль в формировании прибыли предприятия и разрешает обеспечить повышение эффективности производства.

Именно эти аспекты деятельности наиболее важны для всех заинтересованных сторон - собственников предприятия, сотрудников, государства, поскольку успешное их формирование и правильное планирование позволяют всем участникам в конечном итоге достичь своих целей - в первую очередь, увеличения благосостояния и качества жизни, получения прибыли.

Результативность анализа хозяйственной деятельности во многом зависит от правильной ее организации, которая должна соответствовать ряду требованиям: строиться на плановой основе, базироваться на новейших методиках, обеспечивать действенность и эффективность аналитического процесса.

Целью статьи является теоретическое исследование организации и методики анализа доходов и расходов предприятия.

Правильный анализ доходов и расходов является важным для деятельности предприятия, так как сравнение расходов и доходов позволяет оценить эффективность работы предприятия. Без такого сравнения возникают непоправимые ошибки при выборе экономической политики предприятия, принятия важных управленческих решений, выбора направлений развития предпринимательской деятельности, определении оптимальных объемов и структуры выпуска продукции (работ, услуг), а также цены.

Методика анализа доходов и расходов позволяет при наличии сжатого объема информации о результатах деятельности хозяйствующего субъекта определить его потенциальные возможности, внутренние резервы, использование которых позволит достичь положительных изменений в финансовых результатах предприятия.

В процессе исследования применены методы обобщения, сравнения и систематизации, которые позволили более широко раскрыть сущность и значение доходов и расходов предприятия, методику и организацию их анализа.

Процесс анализа базируется на построении аналитических таблиц, где содержатся данные о результатах деятельности предприятия, с помощью которых осуществляется изучение, сравнение и оценка его деятельности, изучаются факторы, влияющие на процесс деятельности предприятия, осуществляется поиск резервов увеличения доходов и уменьшения расходов предприятия.

В результате исследования было выявлено, что анализ доходов и расходов является важным этапом в деятельности предприятия, так как от эффективности их формирования зависит прибыльность предприятия и его развитие.

Ключевые слова: *доход, доходы от операционной деятельности, доход от финансовой деятельности, расходы, расходы на сбыт, источники информации учетного характера.*

SUMMARY

ORGANIZATION AND METHODOLOGY ANALYSIS INCOMES AND EXPENDITURES

It's always being formed the income and expenses in the process of businesses. Income and expenses are the most important economic categories of enterprise activity which play the main role in formation the corporate profit and allow to support the increasing effectiveness of production.

These aspects are the most important for all stakeholders - owners, employees, state, since the success of their formation and proper planning allows all participants ultimately achieve their goals - primarily increasing well-being and quality of life and receive the profit.

The result of analysis of the company depends on its correct organization must meet several requirements. It should be based on a planned basis, based on the latest techniques and to ensure the effectiveness of the analytical process.

The goal of article is a theoretical study of organization and methodology of analysis of income and expenditures.

Proper analysis of income and expenditure is important for the company, since the comparison of income and expenditure allows to evaluate the effectiveness of the company. Without such a comparison may appear irreparable mistakes choosing economic policy of the enterprise, making important management decisions,

choosing areas of entrepreneurship, determining the optimal amount and structure of production (works, services) and price.

Methods of analysis of income and expenditure allow the presence of a brief amount of information on the performance of the entity to determine its potential, internal reserves, the use of which would achieve positive change in the financial results of the company.

In the process of research, have been used the methods of synthesis, comparing and ordering, which enabled a wider disclose the nature and value of incomes and expenditures, methodology and organization its analysis.

Process of analysis is based on the construction of analytical tables, which contains data on the performance of the company, through which the examination, comparison and evaluation of its activity, studied factors that influence the process of the business, the search reserves for increasing income and reducing expenditures of the company.

It has been found that the analysis of income and expenditure is an important step in the company, as well as the efficiency of their formation depends on the profitability of the company and its further development.

Keywords: income, income from operational activity, income from financial activity, expenditures, marketing costs, information sources of accounting character.

УДК 338.48

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ

ЛУЖАНСЬКА Т.Ю., ЧУБІРКА Г.І., ДЕРКАЧ В.Ю.

Мукачівський державний університет

У статті розглядається питання ролі стратегічного планування при дослідженні розвитку туризму в регіоні. Акцентується увага на дослідженні попиту та пропозиції на ринку туристських послуг регіону; місії регіону щодо розвитку туризму; факторах суб'єктивного та об'єктивного характеру, що визначають формування політики перспективного розвитку туризму в регіоні. Оцінена комплексна стратегія розвитку туристського регіону; заходи державної підтримки діяльності щодо підвищення конкурентоспроможності регіонів; стратегічні цілі та завдання стратегії розвитку туризму в Закарпатській області до 2020 року.

Ключові слова: попит на ринку туристських послуг; пропозиція на ринку туристських послуг; фактори суб'єктивного характеру; фактори об'єктивного характеру; комплексна стратегія розвитку туристського регіону; конкурентоспроможність регіону.

У концепції державної регіональної політики України визначено, що важливим напрямом прискорення соціально-економічного розвитку країни є підвищення ефективності функціонування господарського комплексу кожної адміністративно-територіальної одиниці на основі раціонального використання її природно-ресурсного, екологічного, виробничого та іншого потенціалу. Більшість регіонів України, володіючи значним туристським потенціалом, мають суттєві передумови для забезпечення свого соціально-економічного розвитку за рахунок активізації сфери туристського бізнесу. У Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18.11.2003 р. № 1282-IV зазначено, що туризм є одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки й культури, джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів [1].

Водночас розвиток індустрії туризму в регіонах України гальмується недосконалістю нормативно-правової бази, а також методичної, організаційної, юридичної та інформаційної підтримки суб'єктів підприємництва у сфері туризму; недостатньою ефективністю механізмів державного регулювання та управління туристськими підприємствами; незначними обсягами інвестицій, які вкладаються у розвиток матеріально-технічної бази туризму; недосконалістю туристської інфраструктури; неефективністю використання рекреаційних ресурсів.